

1. මූල්‍ය ප්‍රකාශන

1.1 විශ්වාසනීය කළ මතය

ඇල්කඩුව වැවිලි සමාගමේ 2019 දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශනය, හිමිකම් වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශනය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශනය සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවලට අදාළ සටහන්, සාරාංශගත වැදගත් ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවලින් සමන්විත 2019 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(1) ව්‍යවස්ථාව සමඟ සංයෝජිතව කියවිය යුතු 2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ විධිවිධාන ප්‍රකාරව මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතු යැයි මා අදහස් කරන මාගේ අදහස් දැක්වීම් හා නිරීක්ෂණයන් මෙම වාර්තාවේ දැක්වේ.

සමාගමේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳව මම මතයක් ප්‍රකාශ නොකරමි. මතය විශ්වාසනීය සඳහා පදනම කොටසේ සාකච්ඡා කර ඇති කරුණුවල වැදගත්කම හේතුවෙන් මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් විගණන මතයක් සඳහා පදනමක් සැපයීමට ප්‍රමාණවත් හා උචිත විගණන සාක්ෂි ලබා ගැනීමට මා හට නොහැකි විය.

1.2 විශ්වාසනීය කළ මතය සඳහා පදනම

මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණු මත පදනම්ව මාගේ මතය විශ්වාසනීය කරනු ලැබේ. ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිතීන්ට (ශ්‍රී.ලං.වි.ප්‍ර.) අනුකූලව මා විගණනය සිදු කරන ලදී. මෙම විගණන ප්‍රමිති යටතේ වූ මාගේ වගකීම, මෙම වාර්තාවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම යන කොටසේ තවදුරටත් විස්තර කර ඇත. මාගේ විශ්වාසනීය කළ මතය සඳහා පදනමක් සැපයීම උදෙසා මා විසින් ලබාගෙන ඇති විගණන සාක්ෂි ප්‍රමාණවත් සහ උචිත බව මාගේ විශ්වාසයයි.

1.3 මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් කළමනාකරණයේ සහ ඊට සම්බන්ධ පාලනය කරන පාර්ශවයන්ගේ වගකීම

මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව පිළියෙල කිරීම හා සාධාරණ ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම සහ වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් ඇතිවිය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොරව මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවනු පිණිස අවශ්‍ය වන අභ්‍යන්තර පාලනයන් තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීම වේ.

මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමේදී, සමාගම අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමේ හැකියාව තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීමක් වන අතර, කළමනාකාරිත්වය සමාගම ඇවර කිරීමට අදහස් කරන්නේ නම් හෝ වෙනත් විකල්පයක් නොමැති විටදී මෙහෙයුම් නැවැත්වීමට කටයුතු කරන්නේ නම් හැර අඛණ්ඩ පැවැත්මේ පදනම මත ගිණුම් තැබීම හා සමාගමේ අඛණ්ඩ පැවැත්මට අදාළ කරුණු අනාවරණය කිරීමද කළමනාකරණයේ වගකීමකි.

සමාගමේ මූල්‍ය වාර්තාකරණ ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධව පරීක්ෂා කිරීමේ වගකීම, සම්බන්ධ පාර්ශව විසින් දරනු ලබයි.

2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ 16 (1) උප වගන්තිය ප්‍රකාරව, සමාගමේ වාර්ෂික සහ කාලීන මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවන පරිදි ස්වකීය ආදායම්, වියදම්, වත්කම් හා බැරකම් පිළිබඳ නිසි පරිදි පොත්පත් හා වාර්තා පවත්වාගෙන යා යුතුය.

1.4 විගණන විෂය පථය (මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම)

සමස්තයක් ලෙස මූල්‍ය ප්‍රකාශන, වංචා සහ වැරදි නිසා ඇතිවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර බවට සාධාරණ තහවුරුවක් ලබාදීම සහ මාගේ මතය ඇතුළත් විගණන වාර්තාව නිකුත් කිරීම මාගේ අරමුණ වේ. සාධාරණ සහතිකවීම උසස් මට්ටමේ සහතිකවීමක් වන නමුත්, ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනය සිදු කිරීමේදී එය සෑමවිටම ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් අනාවරණය කරගන්නා බවට වන තහවුරු කිරීමක් නොවනු ඇත. වංචා සහ වැරදි තනි හෝ සාමූහික ලෙස බලපෑම නිසා ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවිය හැකි අතර, එහි ප්‍රමාණාත්මක භාවය මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පදනම් කරගනිමින් පරිශීලකයන් විසින් ගනු ලබන ආර්ථික තීරණ කෙරෙහි වන බලපෑම මත රඳා පවතී.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනයේ කොටසක් ලෙස මා විසින් විගණනයේදී වෘත්තීය විනිශ්චය සහ වෘත්තීය සැකමුසුබවින් යුතුව ක්‍රියා කරන ලදී. මා විසින් තවදුරටත්,

- ප්‍රකාශ කරන ලද විගණන මතයට පදනමක් සපයා ගැනීමේදී වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවීමේ අවදානම් හඳුනාගැනීම හා තක්සේරු කිරීම සඳහා අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වරදවා දැක්වීම හේතුවෙන් සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් සිදුවන බලපෑමට වඩා වංචාවකින් සිදුවන්නා වූ බලපෑම ප්‍රබල වන්නේ ඒවා දුස්ස්ථානාධිකාරයෙන්, ව්‍යාජ ලේඛන සැකසීමෙන් , වේතනාන්විත මහභැරීමෙන්, වරදවා දැක්වීමෙන් හෝ අභ්‍යන්තර පාලනයන් මඟ හැරීමෙන් වැනි හේතු නිසා වන බැවිනි.
- අභ්‍යන්තර පාලනයේ සඵලදායීත්වය පිළිබඳව මතයක් ප්‍රකාශ කිරීමේ අදහසින් නොවුවද ,අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කිරීම පිණිස අභ්‍යන්තර පාලනය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබාගන්නා ලදී.
- භාවිතා කරන ලද ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවල උචිතභාවය , ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවල සාධාරණත්වය සහ කළමනාකරණය විසින් කරන ලද සම්බන්ධිත හෙළිදරව් කිරීම් අගයන ලදී.
- සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් හේතුවෙන් සමාගමේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක අවිනිශ්චිතතාවයක් තිබේද යන්න සම්බන්ධයෙන් ලබාගත් විගණන සාක්ෂි මත පදනම්ව ගිණුම්කරණය සඳහා ආයතනයේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ පදනම යොදා ගැනීමේ අදාළත්වය තීරණය කරන ලදී. ප්‍රමාණවත් අවිනිශ්චිතතාවයක් ඇති බවට මා නිගමනය කරන්නේ නම් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඒ සම්බන්ධයෙන් වූ හෙළිදරව්කිරීම් වලට මාගේ විගණන වාර්තාවේ අවධානය යොමු කළ යුතු අතර, එම හෙළිදරව්කිරීම් ප්‍රමාණවත් නොවන්නේ නම් මාගේ මතය විකරණය කළ යුතුය. කෙසේ වුවද, අනාගත සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් මත අඛණ්ඩ පැවැත්ම අවසන් වීමට හැකිය.
- මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ව්‍යුහය හා අන්තර්ගතය සඳහා පාදක වූ ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් උචිත හා සාධාරණව ඇතුළත් වී ඇති බව සහ හෙළිදරව් කිරීම් ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සමස්ත ඉදිරිපත් කිරීම් අගයන ලදී.

හැකිතාක් දුරට හා අවශ්‍ය ඕනෑම විටෙක පහත සඳහන් දෑ පරීක්ෂා කිරීම සඳහා විගණන විෂය පථයද පුළුල් කර ඇත.

- තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් බලන කළ සමාගමේ කාර්යයන් අඛණ්ඩව ඇගයීමට හැකිවන පරිදි එහි සංවිධානය, පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි විධිමත්ව හා ප්‍රමාණාත්මකව සැලසුම් කර තිබේද යන බව සහ එකී පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි ඵලදායී ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලැබේ ද යන බව;
- යම් අදාළ ලිඛිත නීතියකට හෝ සමාගමේ පාලක මණ්ඩලය විසින් නිකුත් කරන ලද වෙනත් පොදු හෝ විශේෂ විධානයකට අනුකූලව, සමාගම ක්‍රියා කර ඇති බව,

- සිය බලතල, කර්තව්‍ය සහ කාර්යයන්ට අනුකූලව කටයුතු කර ඇති බව,
- සම්පත් සකසුරුවම් ලෙස, කාර්යක්ෂම ලෙස සහ ඵලදායී ලෙස කාලසීමාවන් තුළ සහ අදාළ නීතිරීතිවලට අනුකූලව ප්‍රසම්පාදනය කර භාවිතා කර ඇති බව,

1.5 මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීම සම්බන්ධයෙන් වූ විගණන නිරීක්ෂණ

1.5.1 ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතිවලට අනුකූල නොවීම

අනුකූල නොවීම	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
<p>(අ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති 08 හි ඡේද අංක 42, 43 ප්‍රකාරව පෙර වර්ෂවලදී සිදු වූ වැරදි අතීතානුයෝගීව ගැලපීමෙන් පසු, සමාලෝචිත වර්ෂය සමඟ ඉදිරිපත් කරන සංසන්දනාත්මක තොරතුරු නිවැරදි කළ යුතු නමුත් සමාගම එසේ සිදු නොකර පසුගිය වර්ෂයේ සිදුවූ වැරදි නිසා විලම්භිත බදු වගකීම් සඳහා සිදු කළ යුතු රු.58,365,064 ක් වූ වැරදි නිවැරදි කිරීම අතීතානුයෝගීව ගැලපීමකින් තොරව 2019 වර්ෂයේ හිමිකම් වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශය තුළ දක්වා තිබුණි.</p>	<p>ගිණුම්කරණමය වශයෙන් සිදුකල යුතු නිවැරදි කිරීම් ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව සිදුකර ඇති අතර අදාළ නිවැරදි කිරීම් අතීතානුයෝගීව මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ පෙන්වීම කිරීම සිදු කර නොමැත. හේතුව නිවැරදි කිරීමට පෙර වත්කමක් ලෙස හඳුනාගෙන ඇති විලම්භිත බදු අයිතමයන් නිවැරදි කිරීමෙන් පසු වගකීමක් බවට හඳුනාගෙන ඇත. එකී ගැලපීම හිමිකම් වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශයේ පෙර වර්ෂයට අදාළ රඳවාගත් ලාභ තුලින් ගලපා ඇති අතර මූල්‍ය ප්‍රකාශන අතීතානුයෝගීව වැරදි නිවැරදි කිරීමක් සේ හඳුනාගෙන නොමැත.</p>	<p>අදාළ නිවැරදි කිරීම්වල සංසන්දනාත්මක තොරතුරු ගිණුම්වල දැක්විය යුතුය.</p>
<p>(ආ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 12 හි ඡේද අංක 81(ඇ) හි සඳහන් පරිදි සමාලෝචිත වර්ෂය හා ඊට පෙර වර්ෂයේ භාවිතා කරන ලද බදු අනුපාතයන් වෙනස් වන විට එම අනුපාතයන් මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ අනාවරණය කළ යුතු වුවත්, සමාලෝචිත වර්ෂයේදී ආදායම් බදු අනුපාතයන්හි සිදුවූ වෙනස්කම් සමාගම විසින් අනාවරණය කර නොතිබුණි.</p>	<p>මේ සම්බන්ධයෙන් විගණක විසින් සිදු කල හෙළිදරව් කිරීම් පිළිගන්නා අතර අදාළ නිවැරදි කිරීම් 2020 අවසන් ගිණුම තුළ සිදු කර ඇත.</p>	<p>බදු අනුපාත වෙනස්වීම් මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ අනාවරණය කළ යුතුය.</p>
<p>(ඇ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 16 හි 37 ඡේදය ප්‍රකාරව කෘෂි කාර්මික කටයුතු වලට අදාළ ධාරක ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයෙහි දේපල පිරියත හා උපකරණ යටතේ ඉදිරිපත් කළ යුතු වුවද එය වෙනම අයිතමයක් ලෙස ඉදිරිපත් කර තිබුණි.</p>	<p>ධාරක ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් ජංගම නොවන වත්කම්හි අඩංගු දේපල පිරියත උපකරණ ඇතුළත් කොටසෙහි වෙනමම තීරුවක දැක්වීම සමාගමේ ගිණුම්කරණ පරිවයයි. විගණකගේ නිර්දේශ ප්‍රකාරව 2020 වසරේ සිට දේපල පිරියත උපකරණ යටතෙහිම උප වත්කමක් ලෙස පෙළගැස්වීමට කටයුතු කරනු ඇත.</p>	<p>ප්‍රමිතිය ප්‍රකාරව කටයුතු කළ යුතුය.</p>
<p>(ඈ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 16 හි 51 වන ඡේදය අනුව ජංගම නොවන වත්කම්වල ඵලදායී ජීව කාලය වාර්ෂිකව සමාලෝචනය නොකිරීම හේතුවෙන් 2019</p>	<p>සමාගමේ පවතින මුදල් ප්‍රවාහය තුළ වත්කම් තක්සේරු කිරීම සඳහා අරමුදල් වෙන්කිරීමේ හැකියාවක් නොමැත. කෙසේ වෙතත් මේ සම්බන්ධයෙන්</p>	<p>ප්‍රමිතිය ප්‍රකාරව කටයුතු කළ යුතුය.</p>

දෙසැම්බර් 31 න් අවසන් වර්ෂය වන විට සම්පූර්ණයෙන්ම ක්ෂය අවසන් කර ඇති හා තවදුරටත් භාවිතයේ පවතින පිරිවැය රු.6,489,737 ක් වූ කාර්යාල උපකරණ, රු.1,546,040 ක් වූ ගෘහ භාණ්ඩ, රු.4,057,937 ක් වටිනා යන්ත්‍රෝපකරණ හා රු.22,993,065 ක් වූ වාහන යන වත්කම් වල වටිනාකම ප්‍රතිශෝධනය කර නිවැරදි ධාරණ අගය මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල දැක්වීමට කටයුතු කර නොතිබුණි.

සමාගමේ විගණන හා කළමනාකරණ කමිටුව දැනුවත් කල අතර එහිදී ඉඩම් සහ ගොඩනැගිලි තක්සේරු දෙපාර්තමේන්තුව මගින් තක්සේරු කොට ගිණුම්ගත කිරීමටත් අනෙකුත් දේපළ හා පිරියත උපකරණ මහා භාණ්ඩාගාර වක්‍රලේඛ අනුව නැවත අගයකොට ගිණුම් ගත කරන ලෙසත් උපදෙස් ලබා දී ඇත.

(ඉ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 16 හි 55 ඡේදය ප්‍රකාරව හා සමාගමේ ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්ති අනුව ස්ථාවර වත්කම් මිලදී ගෙන භාවිතයට සූදානම් තත්ත්වයට ගෙන ආ පසුව ක්ෂය කිරීම ආරම්භ කළ යුතු වුවද, ස්ථාවර වත්කම් ඉවත් කරන වර්ෂයේදී පමණක් සම්පූර්ණයෙන්ම ක්ෂය කිරීම හේතුවෙන් සමාගමේ සමාලෝචිත වර්ෂයේ ක්ෂය ප්‍රමාණය අඩුවෙන්ද, වර්ෂයේ ලාභය හා වත්කම් එම ප්‍රමාණයෙන් වැඩියෙන් ද, ගිණුම් ගත කර තිබුණි.

නව ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුව ප්‍රතිපත්තිය වෙනස්කොට 2020 වර්ෂයේ සිට ගිණුම්කටයුතු සිදුකරන බව දන්වා සිටිමු. සමාගමේ ක්ෂය ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රකාරව ප්‍රවර්තන වර්ෂයේදී ප්‍රාග්ධනික කලද ක්ෂය කිරීම ආරම්භ කරනු ලබන්නේ දෙවන වසරේ සිටයි. ඒ අනුව අදාළ වත්කම් ප්‍රතිසම්පාදනය සම්බන්ධව ක්ෂයවීම් ගණනය කොට නොමැත.

ප්‍රමිතිය ප්‍රකාරව ක්ෂය ගණනය කිරීම හා ගිණුම්ගත කිරීම කළ යුතුය.

(ඊ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 19 හි 57 (ඇ) 1 ඡේදය අනුව ආයුගණන ලාභය හෝ අලාභය වෙනත් විස්තීරණ ආදායම් යටතේ දැක්විය යුතු වුවත්, සමාලෝචිත වර්ෂයට අදාළ රු.12,709,520 ක් වූ ආයුගණන අලාභය වෙනත් විස්තීරණ ආදායම් යටතේ සටහන් කර නොතිබුණි. ඒ අනුව සමාගමේ මුළු විස්තීරණ ආදායම් එම අගයෙන් වැඩියෙන් ගිණුම් ගත කර තිබුණි.

විගණන නිරීක්ෂණ පිළිගන්නා අතර අදාළ නිවැරදි කිරීම් 2020 අවසන් ගිණුම තුළ සිදු කර ඇති බව දන්වා සිටිමු.

ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතිය ප්‍රකාරව ආයුගණන ලාභය හෝ අලාභය වෙනත් විස්තීරණ ආදායම් යටතේ දැක්විය යුතුය.

1.5.2 ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්ති

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) සමාගම විසින් වගා කරන ප්‍රධාන බෝගයන් හා අතුරු බෝග වගාවන්ගේ වටිනාකම් ගණනය කිරීමේදී 2019 වර්ෂයට අදාළව කිසිදු බෝගයකින් පරිනත නොවූ (Immature) වගාවේ සිට පරිනත වගාව (Mature) වෙත මාරු කිරීමක් කර නොතිබුණු අතර, මෙම වගාවන් පරිනත නොවූ (Immature) වගාවේ සිට පරිනත වූ වගාව වෙත (Mature) මාරු කිරීම සම්බන්ධයෙන් සමාගම අනුගමනය කරන	බොහෝ වගාවන් විශාල ප්‍රාග්ධන පිරිවැයක් යොදවමින් ආරම්භ කලද, එය මේරූ වගාවක් ලෙස හඳුනා ගැනීමට ප්‍රමාණවත් භෞතික සාධක හඳුනා නොගැනීම හා බොහොමයක් වගාවන් අසාර්ථක වීම වැනි කරුණු පදනම් කරගෙන කර්මාන්තයේ ඇති සාමාන්‍ය ප්‍රමිතීන් අනුව නොමේරූ වගාවේ සිට පරිණත වගාවක් දක්වා මාරු කිරීමට ස්ථිරව හඳුනාගත් ක්‍රමවේදයක් නොමැති	පරිනත නොවූ වගාවේ සිට පරිනත වගාව වෙත මාරු කිරීමේ ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්ති සකස් කර ගිණුම් වල හෙළිදරව් කළ යුතුය.

ප්‍රතිපත්තියක් මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ හෙළිදරව් කර නොතිබුණි.

බැවින් මෙය ගිණුම් ප්‍රකාශන තුළ හෙළිදරව් කිරීම සිදුකළ නොහැකිය. වතුයායන් අනුව පවතින නොමේරූ වගාවන් භෞතික පරීක්ෂාවකට ලක්කොට ඒවා ආදායම් ඉපයීමේ කාර්ය සඳහා සුදුසුද යන්න තහවුරු කරගැනීමෙන් අනතුරුව ඊට අදාළ පිරිවැයද සහිතව නොමේරූ වගාවේ සිට මේරූ වගාව දක්වා මාරු කිරීම සිදු කරනු ලැබේ. ඉදිරියේදී ගිණුම් සටහන් තුළ වර්තමානයේ සිදු කරනු ලබන “මාරු කිරීමේ ක්‍රමවේදය” හෙළිදරව් කිරීමට කටයුතු කරනු ඇත.

(ආ) පරිනත නොවූ වගාවන් පරිනත වීමට ගතවන කාලය පිළිබඳව ගිණුම් ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය නොකිරීම හේතුවෙන්, 1993 වර්ෂයේ සමාගම ස්ථාපිත කිරීමේදී ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය වැවිලි සංස්ථාවෙන් පවරා දී තිබුණු වර්ෂ 25 ක් ඉක්මවා ගිය රු.87,740,383 ක් වටිනා වගාවන්, තවදුරටත් පරිනත නොවූ වගාවන් ලෙස මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනවල දක්වා තිබුණි.

මෙම වත්කම සමාගමට පවරන ලද අවස්ථාවේදී පවා කුමන වගා ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ වටිනාකම්ද යන්න වෙන් වෙන්ව තහවුරුකර ගත නොහැකි පොත් වටිනාකමක් පමණක් පරිණත නොවූ වගාවක් ලෙස පවත්වාගෙන ඇත. එම ශේෂය ලියා හැරීමට තරම් ප්‍රමාණවත් සාක්ෂි නොමැති වීම හේතුවෙන් පරිණත නොවූ වගාවන් යටතේ වත්කමක් ලෙස තවදුරටත් ගිණුම්වල ඇතුළත් කොට ඇත.

පරිනත වගාවන් නිවැරදිව ගිණුම් ගත කළ යුතු අතර ප්‍රමාණවත් සාක්ෂි මත මෙම ශේෂය ලියා හැරීමට කටයුතු කළ යුතුය.

1.5.3 ගිණුම්කරණ අඩුපාඩු

විගණන නිරීක්ෂණය

කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම

නිර්දේශය

(අ) පාරිභෝජ්‍ය ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් විකුණුම් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඉදිරිපත් කිරීමේදී, සමාලෝචිත වර්ෂයේදී අලෙවි කළ පාරිභෝජ්‍ය ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම්වල විකුණුම් අගය සහ එහි පිරිවැය අතර වෙනස වන පාරිභෝජ්‍ය ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් විකිණීමෙන් ලද ලාභය ලෙස සහ වර්ෂය තුළ පාරිභෝජ්‍ය ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් අගය කිරීමෙන් ලද ලාභය ලෙස වෙන් වෙන්ව මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ ඉදිරිපත් කළ යුතු වුවත්, සමාගම විසින් පිළිවෙලින් රු. 15,757,671 ක් හා රු. 59,807,526 ක් වූ එම ලාභයන්ගේ එකතුව රු.75,565,197 ක් වූ මුළු වටිනාකම මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල වෙනත් මෙහෙයුම් ආදායම් තුළ මෙන්ම ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් යටතේ දක්වා තිබුණි.

සමාගම විසින් පාරිභෝජ්‍ය ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් සම්බන්ධයෙන් මෙතෙක් සිදුකළ ගිණුම් තැබීමේ පරිචය මෙය වන අතර විගණක විසින් අනාවරණය කළ ආකාරයට ලාභ වෙන් වෙන් වශයෙන් දක්වමින් 2020 වර්ෂයේදී සටහන නිරූපනය කරනු ඇත.

මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් නිවැරදිව ගිණුම්ගත කළ යුතුය.

(ආ) 1993 වර්ෂයේ ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය වැවිලි සංස්ථාව මගින් සමාගමට ලබා දුන් ඉඩම්වලින් සමාලෝචිත වර්ෂය අවසාන වන විට රු. 573,904 ක පොත් අගයක් සහිත හෙක්ටයාර

ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය වැවිලි සංස්ථාවෙන් ඇල්කඩුව වැවිලි සමාගම වෙත පැවරූ ඉඩම්වල මුළු කල්බදු වටිනාකම රු. 104,262,376ක් පමණ වේ. බාහිර

බාහිර පාර්ශවයන් වෙත නිදහස් කරන ලද ඉඩම් පිළිබඳ විස්තරාත්මක තොරතුරු ගිණුම්වල

44.22 ක භූමි ප්‍රමාණයක් විවිධ අරමුණු වෙනුවෙන් බාහිර පාර්ශවයන් වෙත නිදහස් කර තිබුණද, එම නිදහස් කළ ඉඩම් සම්බන්ධයෙන් සමාලෝචිත වර්ෂයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල අනාවරණය කර නොතිබුණි.

රාජ්‍ය ආයතන වෙත නිදහස් කළ ඉඩම්වල භුක්තිය භාර දීම සම්බන්ධයෙන් නිරවුල් ලේඛන නොමැති බැවින් පැවරීමේ සටහන් ගිණුම්ගත කොට නොමැත. කරුණු අනාවරණය කිරීම පමණක් ගිණුම් සටහන් අංක 01 හි උප අංක 1.1 හෙළිදරව් කර ඇත.

1.5.4 නොසැසඳූ පාලන ගිණුම් හෝ වාර්තා

විෂයය	මූල්‍ය ප්‍රකාශන අනුව වටිනාකම රු.	අනුරූපී වාර්තා අනුව වටිනාකම රු.	වෙනස රු.	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) ලැබිය යුතු ස්ථාවර තැන්පතු පොලී ආදායම	9,929,755	6,609,816	3,319,939	ස්ථාවර තැන්පතුවට අදාළ පොලිය රු.3,319,939 ක අගය වාර්ෂිකව ආයෝජනය කිරීම සඳහා ස්ථාවර නියෝගයක් ලබා දී තිබේ. කල්පිරෙන 2020 ජනවාරි 18 ලැබිය යුතු පොලී ගිණුමෙන් ස්ථාවර තැන්පතු පොලී ගිණුමෙන් ආයෝජන ගිණුමට මාරු කරනු ඇත.	මෙම වෙනස්කම් වලට හේතු සොයා බලා අවශ්‍ය ගැලපීම් නිවැරදි කිරීම් කළ යුතුය.
(ආ) ස්ථාවර තැන්පතු ශේෂය	79,761,781	78,174,773	1,587,008	ස්ථාවර තැන්පතුවල ආයෝජනය වත්කම් ගිණුම තුළ හඳුනා ගනු ලබන්නේ ගිණුම් වර්ෂය අවසානයේදී වන අතර එකී ස්ථාවර තැන්පතු කල්පිරෙන දිනයේදී පවතින ශේෂය යාවත්කාලීන වේ. ස්ථාවර තැන්පතු අලුත්කිරීමේ නිවේදන ඒවායේ කල්පිරෙන දිනයේදී ලබාදෙන නමුත් ගිණුම් වර්ෂය අවසානයේදී තිබිය යුතු අගය ඒ තුළින් පෙන්වුම් නොකෙරේ.	මෙම වෙනස්කම් වලට හේතු සොයා බලා අවශ්‍ය නිවැරදි කිරීම් සිදු කළ යුතුය.
(ඇ) සම්බන්ධිත පාර්ශව ගණුදෙනු වටිනාකම	0	16,127,948	16,127,948	මේ වන විට වතුයායන් සහ ප්‍රධාන කාර්යාලය අතර ඇති ජංගම ගිණුම් ශේෂය නිරවුල් කොට ඇත. තවදුරටත් නිරවුල් කිරීමට ඇති ශේෂය රු.මි.4.3කි.	ජංගම ගිණුම්වල පවතින වෙනස්කම් වලට හේතු සොයා බලා අවශ්‍ය නිවැරදි කිරීම් කළ යුතුය.

1.5.5 විගණනය සඳහා ලිඛිත සාක්ෂි නොවීම

	විෂය	මුදල රු.	නොසැපයූ විගණන සාක්ෂි	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ)	දේපළ පිරියත හා උපකරණ	52,990,723	ඉඩම්වලට අදාළ පිඹුරුපත්	ඇල්කඩුව වැවිලි සමාගම පිහිටුවන අවස්ථාවේදී ඊට අදාළ ඉඩම් පැවරීම 1993 ජූලි 23 වන දින අතිවිශේෂ ගැසට් නිවේදනය ප්‍රකාරව පවරා ඇත. පවරන ලද අවස්ථාවේදී ගැසට් පත්‍රයට අමතරව කිසිදු ලේඛනයක් ලබා දී නොමැති අතර පසුව ගැසට් පත්‍රය හා අනෙකුත් තොරතුරු පදනම් කරගෙන බදු ගිවිසුම් සකස් කොට අත්සන් තබා ඇත. ඉඩමේ වපසරිය හා සීමාවන් ගිවිසුම තුළ අන්තර්ගත වී ඇත. සිතියම්/පිඹුරුපත් නොමැති වීම සම්බන්ධයෙන් විවිධ අවස්ථාවලදී අමාත්‍යාංශ මට්ටමින් හා මහා භාණ්ඩාගාරය මට්ටමෙන් සාකච්ඡා කොට ඇත.	සමාගම සතු ඉඩම්වල සිතියම් / පිඹුරුපත් සකස් කර ගත යුතුය.
(ආ)	දේපළ පිරියත හා උපකරණ	52,300,171	ස්ථාවර වත්කම් ලේඛනය	දේපළ පිරියත උපකරණ සම්බන්ධයෙන් වත්කම් අයිතමයෙන් අයිතමයට පවත්වාගෙන යනු ලබන ලේඛනයක් සමාගම සතු අතර එහි අදාළ වත්කම් කාණ්ඩයට අයත් ශේෂය තහවුරු කර ගැනීමට ප්‍රමාණවත් තොරතුරු ඇතුළත් වේ. එහෙත් විශේෂ තොරතුරු සහිත ස්ථාවර වත්කම් ලේඛනයක් සකස් කොට නොමැත.	වත්කම් අයිතමයෙන් අයිතමයට සියළු විස්තර සහිත ස්ථාවර වත්කම් ලේඛනයක් සකස් කළ යුතුය.
(ඇ)	පාරිතෝෂික වලට අදාළව ගෙවූ අත්තිකාරම් මුදල්	56,447,276	අත්තිකාරම් ලද පුද්ගලයන්ගේ නම් හා ගෙවූ මුදල හා උසාවි කුවිතාන්සි	අධිකරණයේ විභාග වන නඩු සම්බන්ධයෙන් වන ගෙවීම් වලට අදාළ වෙනමම ලිපිගොනු ප්‍රධාන කාර්යාලයේ මානව සම්පත් අංශය සහ අදාළ නඩුව පවතින වතුයාය තුළ පවත්වාගෙන යනු ලබයි. නඩුවට අදාළ සම්පූර්ණ වගකීම නිරවුල් කළ පසු අත්තිකාරම් ගිණුමෙන් වගකීම් ගිණුමට මාරු කරනු ලබන අතර මෙම ශේෂයන්ට අදාළ නඩු කටයුතු සම්පූර්ණයෙන්ම අවසන් බවට තහවුරු වී නොමැත.	පාරිතෝෂික සඳහා ගෙවූ අත්තිකාරම් මුදල් සම්බන්ධ සාක්ෂි විගණනය වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

(ඇ)	ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය වැවිලි සංස්ථාවට සහ ජනතා වතු සංවර්ධන මණ්ඩලය වෙත ගෙවිය යුතු ණය ශේෂ	2,954,419	ශේෂ සනාථන ලිපි	මෙය වසර ගණනාවකට පෙර සිදුවූ ගනුදෙනු හේතුවෙන් උත්පාදනය වූ වගකීමක් වන අතර ලිපිගොනු තුළ එය සනාථ කරගැනීමට ප්‍රමාණවත් තොරතුරු නොමැත.	අවශ්‍ය ශේෂ සනාථන විගණනය වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතුය.
(ඉ)	සමාගම විසින් 2019 දෙසැම්බර් 31 දිනට ගෙවිය යුතු ශේෂ	31,616,996	ශේෂවලට අදාළ උප ලේඛනය	මීට අදාළ උපලේඛන විගණනය වෙත ඉදිරිපත් කරනු ඇත.	ගෙවිය යුතු ශේෂ සම්බන්ධයෙන් උපලේඛන විගණනය වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතුය.
(ඊ)	අත්තිකාරම්, කලින් ගෙවීම් සහ වෙනත් ආදායම්	1,521,522	හඳුනා නොගත් ශේෂයන් පිළිබඳ විස්තර	විගණක විසින් සිදු කල හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනිමි.	හඳුනා නොගත් ශේෂයන්ට අදාළ සාක්ෂි විගණනය වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතුය.
(උ)	දේපළ පිරියත හා උපකරණ	2,467,193	ජල සම්පාදනය, විදුලි සැපයීම්, ඉඩම් සංවර්ධනය හා මෝටර් රථ දෙකක් අලුත්වැඩියා කිරීමවලට අදාළ ක්ෂයවීම් ගණනය කිරීම පිළිබඳ තොරතුරු	මීට අදාළ තොරතුරු විගණනය වෙත ලබා දී ඇත.	ක්ෂය ගණනය කිරීමට අදාළ ප්‍රමාණවත් තොරතුරු විගණනය වෙත ලබා දිය යුතුය.
(ඌ)	ආදායම් බදු ගණනය කිරීමේ වාර්තා තුළ ඇතුළත් රඳවාගත් බදු	673,975	බැංකුවෙන් නිකුත් කළ රඳවාගත් බදු වලට අදාළ සහතිකපත්	රඳවා ගත් බදු සම්බන්ධ රඳවාගැනීමේ අගයන් ස්ථාවර වත්කම් අලුත් කිරීමේ නිවේදන තුළ ඇතුළත් කොට ඇත. එය පදනම් කොට ගෙන රඳවාගත් බදු ගිණුම සකස් කොට ඇති අතර රඳවාගත් බදු සහතිකපත් සමාගම විසින් ලබාගෙන නොමැත. විගණක විසින් සිදු කල හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනු ගනිමි.	බැංකුවෙන් නිකුත් කළ රඳවාගත් බදු සහතිකපත් විගණනයට ලබා දීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(එ)	ණයගැතියන්	100,505,547	ණය ගැතියන් 24 දෙනෙකු වෙනුවෙන් සමාගම ශේෂ සනාථයන් කැඳවූ	උපලේඛනයේ සඳහන් ඇතැම් ශේෂ තවදුරටත් සංසන්දනය කළයුතු ශේෂ වන අතර ඇතැම් ශේෂ දිගු කාලයක් තිස්සේ ගනුදෙනු නොවන ගිණුම්වලට අදාළ ශේෂයන්	ශේෂ සනාථයන් සඳහා කැඳවූ ලිපි, ශේෂ සනාථන සහ සමාලෝචිත වර්ෂයට පසුව නිරවුල් කරන

			ලිපි සහ වර්ෂයට නිරවුල් කරන ලද ණය ශේෂයන් පිළිබඳ සනාථ කිරීම්.	සහ පසුව කරන ලද ණය ශේෂයන් පිළිබඳ සනාථ කිරීම්.	වේ.මෙහි මිලියන 29 කට අදාළ ප්‍රයිඩ් ටී ආයතනය නමින් ඇති ශේෂය අය කර ගැනීමට නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව හරහා නඩු පවරා ඇත. එසේම ප්‍රයිඩ් ටී ආයතනය වෙත බදුදී තිබූ බණ්ඩාරපොළ තේ කම්හල සමාගම විසින් නැවත අත්පත්කොට ගෙන ඇත. රත්වත්ත තේ කර්මාන්තශාලාව හා APN පුද්ගලික සමාගම නමින් ඇති ශේෂ අයකර ගැනීමට අදාළ නීතිමය කටයුතු සිදු කෙරෙමින් පවතී. අනෙකුත් ගිණුම් 07ක දැනටමත් ගනුදෙනු සිදුවනු ඇත.	ලද ණය ශේෂයන් පිළිබඳ තොරතුරු විගණනයට ලබා දිය යුතුය.
(ඒ)	නිකුත් කරන ලද ණයකර සහ ගෙවිය යුතු ණයකර පොලී	5,000,000 14,400,000	ණයකර සහතිකය හා ණය නිකුත් කිරීමට අදාළ ලේඛන	ණයකර නිකුතුව සම්බන්ධයෙන් සිදුකල මුල් පිටපත සමාගම සතුව නොමැති අතර එහි ඡායාස්ථ පිටපතක් මීට පෙර විගණනය වෙත ඉදිරිපත් කර තිබුණි. ණයකර නිදහස් කිරීමේ කාලය ඉක්මගොස් ඇතත් මේ වන තෙක් නිදහස් කොට නොමැති අතර පොලියද උපවිතව පවතී.	ණයකර සහතිකය හා ණය නිකුත් කිරීමට අදාළ ලේඛන විගණනයට ලබා දිය යුතුය.	
(ඔ)	ණයහිමියන්	39,114,687	ණයහිමියන් 20 දෙනෙකු සඳහා ශේෂ සනාථන ලිපි	සමාගම විසින් ශේෂ සනාථන ලිපි යොමු කළද ණයහිමියන් විසින් ඊට ප්‍රතිචාර දක්වා නොමැත.	සමාගම ශේෂ සනාථනයන් විගණනයට ලබා දීමට කටයුතු කළ යුතුය.	
(ඕ)	ණයගැතියන් සඳහා අඩමාණ ණය වෙන්කිරීම	4,186,615	විස්තර සහිත ණයගැති කාල විශ්ලේෂණ හා ණය ශේෂ අයකර ගැනීමට ගනු ලැබූ පියවරයන් පිළිබඳ ලිඛිත සාක්ෂි	විගණක විසින් සිදු කල හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනු ඇත.	අඩමාණ ණය වෙන් කිරීම් වලට අදාළ විස්තරාත්මක තොරතුරු හා ණයගැති කාල විශ්ලේෂණයන් විගණනයට ඉදිරිපත් කළ යුතුය.	

1.6 ලැබිය යුතු සහ ගෙවිය යුතු ගිණුම්

1.6.1 ලැබිය යුතු මුදල්

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) වෙළඳ හා අනෙකුත් ලැබිය යුතු දෑ තුළ ඇතුළත් රු.78,669,430 ක ශේෂය තුළ රු.13,204,974 ක ඍණ ශේෂයන් පැවතීමට පිළිගත හැකි හේතු පැහැදිලි කර නොතිබුණි.	ආරම්භයේදී ගිණුම් නිර්මාණය කිරීමේදී එකම ණයගැතියා සඳහා හර හා බැර සටහන වෙනුවෙන් ගිණුම් දෙකක් පවත්වාගෙන ගොස් ඇත. ඒ අනුව පවතින ණය ගැතියන්ගේ බැර ගිණුම් ශේෂ වල එකතුව බැර ශේෂයන් ලෙස ඇතුළත් වී ඇත.	නිවැරදි ගිණුම්කිරීමේ ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කළ යුතුය.
(ආ) ප්‍රධාන කාර්යාලයේ හා වතුයායන් 8ක ණයගැති කාල විශ්ලේෂණයේදී වසරකට වඩා වැඩි රු.46,073,219 ක් හා රු.2,993,965 ක් වූ ණයගැති ශේෂයන් සඳහා සහ වර්ෂ 3 ඉක්මවූ රු.31,926,318 ක් හා රු.11,320,836 ක් වූ ණයගැති ශේෂයන් මේවන තෙක් අයකරගැනීමට හෝ බොල්ණය ලෙස කපාහැරීමට හෝ සුදුසු ක්‍රියාමාර්ගයන් ගැනීමට සමාගම කටයුතු කර නොතිබුණි.	ණයගැතියන්ගෙන් 60% කට වැඩි ප්‍රතිශතයක් නැවත අය කර ගැනීම සඳහා නීතිමය කටයුතු සිදුකරමින් සිටින අතර ඇතැම් ශේෂ සම්බන්ධයෙන් නිශ්චිත තොරතුරු නොමැති බැවින් බොල්ණය ලෙස කපා හැරීමේ ගැටළුවක් පවතින බව දන්වා සිටිමු. ලියාපදිංචි යුතු ශේෂ සම්බන්ධයෙන් සමාගමේ විගණන හා කළමනාකරණ කමිටුව වෙත ඉදිරිපත් කල අතර එහිදී මහා භාණ්ඩාගාරයේ අනුමැතිය ලබාගෙන අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේද අනුමැතිය අනුව ලියා හැරීමට කටයුතු කිරීමට උපදෙස් දී ඇත. 2021 වර්ෂයේ ගිණුම් තුළ අදාළ නිවැරදි කිරීම සිදු කරනු ඇත.	නිරවුල්නොවන දිගුකාලීන ණයගැති ශේෂ නිරවුල් කර ගැනීමට ප්‍රමාණවත් ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.
(ඇ) සමාලෝචිත වර්ෂයේ ලැබිය යුතු පොලී ගිණුමේ ආරම්භක ශේෂය රු.7,921,409 ක් වූ අතර 2019 ජනවාරි 31 දින ආරම්භක ලැබිය යුතු ශේෂ නිවැරදි කිරීමක් ලෙස තවත් රු.1,998,813 ක් උක්ත ශේෂයට එකතුකොට තිබුණි. ඒ අනුව අදාළ ගිණුමේ ඉදිරියට ගෙන ආ මුළු ශේෂය රු.9,920,222 ක් විය. එහෙත් සමාලෝචිත වර්ෂය අවසාන වන විටත් ආරම්භයේදී ලැබිය යුතුව තිබුණු ලැබිය යුතු පොලී ශේෂය ගිණුම් තුළ එලෙසම නිරූපණය වන බව නිරීක්ෂණය වූ අතර මෙය ගිණුම් තැබීමේදී සිදුවූ දෝෂයක් ලෙස විගණනයේදී නිරීක්ෂණය කෙරේ.	වසර තුළ ලැබිය යුතු ස්ථාවර තැන්පතු 05කට අදාළ පොලිය “ස්ථාවර තැන්පතු පොලී ගිණුම” තුළ ඇතුළත් වී ඇති අතර අනෙක් ස්ථාවර තැන්පතු ගිණුම් 02 ට අදාළව නැවත ආයෝජනය කිරීමට ඇති පොලියද කාලච්ඡේදයේ ආදායම ලෙස හඳුනාගෙන ගිණුම්ගත කොට ඇත. පොලී මුදල ආයෝජනය කිරීම සඳහා ඇති ස්ථාවර තැන්පතු ඒවායේ පරිනත කාලය අවසන් වූ පසු වත්කම් ගිණුම් වලට මාරු කිරීම සමාගමේ සාමාන්‍ය ගිණුම්කරණ පරිචයයි.	කාලපරිච්ඡේදයට අදාළ පොලී ආදායම නිවැරදිව මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල දැක්විය යුතුය.

1.6.2 ගෙවිය යුතු මුදල්

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරීත්වයේ අහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
<p>(අ) ප්‍රධාන කාර්යාලයේ 2019 දෙසැම්බර් 31 දිනට වෙළඳ හා වෙනත් ගෙවිය යුතු ශේෂය රු.43,307,112 ක් වන අතර ඉන් අවුරුදු 3 ඉක්ම වූ රු.24,238,604 ක් වටිනා ණයහිමි ශේෂ 14ක් ද, අවුරුදු 1-3ත් අතර රු.12,405,887 ක් වටිනා ණයහිමි ශේෂ 16ක් ද, දින 91-365ත් අතර රු.3,131,086 ක් වටිනා ණයහිමි ශේෂ 12ක් පැවති අතර සමාගම කාලීනව ශේෂ නිරවුල් නොකිරීම මතභේදාත්මක කරුණක් ලෙස නිරීක්ෂණය කෙරේ.</p>	<p>පවතින මුදල් ප්‍රවාහය ඇතුළත ගෙවිය යුතු ශේෂ නිරවුල් කිරීමට ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය පහසුකම් නොමැතිවූ අතර සමාගමේ මුදල් ප්‍රවාහය ස්ථාවර කිරීම සඳහා වැඩසටහන් රැසක් ක්‍රියාත්මක කර ඇත. මුදල් ප්‍රවාහය ස්ථාවර වූ වහාම නිරවුල් කිරීමේ නීතිමය අවශ්‍යතාවය පදනම් කර ගෙන අදාළ ණය හිමි ශේෂ නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කරනු ඇත.</p>	<p>දිගුකාලීන ණය ශේෂ නිරවුල් කිරීමට ප්‍රමාණවත් ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.</p>
<p>(ආ) ප්‍රධාන කාර්යාලයේ වෙළඳ හා වෙනත් ගෙවිය යුතු ශේෂයන් තුළ පවතින ආපසු ගෙවිය යුතු ටෙන්ඩර් තැන්පතු මුදල් රු.10,587,968 ක් වන අතර එම ශේෂය තුළ රු.6,393,367 ක් වටිනා ඇප මුදල් හා රු.4,194,600 ක් වටිනා ආපසු ගෙවිය යුතු තැන්පතු මුදල් පැවතීණි. එම ශේෂයෙහි ඉතා පැරණි ශේෂයන් එනම් 2006 වර්ෂයේ සිට පැවත එන ශේෂයන් ද පවතින බව විගණනයේ දී නිරීක්ෂණය විය.</p>	<p>පවතින මුදල් ප්‍රවාහය ඇතුළත ගෙවිය යුතු ආපසු ගෙවනු ලබන ටෙන්ඩර් තැන්පතු හා ආරක්ෂණ තැන්පතු ශේෂ නිරවුල් කිරීමට ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය පහසුකම් නොමැති වූ අතර සමාගමේ මුදල් ප්‍රවාහය ස්ථාවර කිරීම සඳහා වැඩසටහන් රැසක් ක්‍රියාත්මක කර ඇත. මුදල් ප්‍රවාහය ස්ථාවර වූ වහාම නිරවුල් කිරීමේ නීතිමය අවශ්‍යතාවය පදනම් කර ගෙන අදාළ ශේෂ නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කරනු ඇත.</p>	<p>දිගුකාලීන ණය ශේෂ නිරවුල් කිරීමට ප්‍රමාණවත් ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.</p>
<p>(ඇ) සමාගමට අයත් වතුයායන්වල වෙළඳ හා වෙනත් ගෙවිය යුතු ගිණුම් ශේෂ පිළිබඳ පරීක්ෂාවේ දී 2019 දෙසැම්බර් 31 දිනට වෙළඳ ණයහිමියන් සඳහා රු. 16,439,526 ක් ගෙවිය යුතුව පවතින අතර ඉන් අවුරුදු 3 ඉක්ම වූ රු.6,952,819ක් වටිනා ණයහිමි ශේෂ 15ක් ද, අවුරුදු 1-3ත් අතර රු.1,006,130 ක් වටිනා ණයහිමි ශේෂ 06ක් ද, දින 90-365ත් අතර රු.4,006,677 ක් වටිනා ණයහිමි ශේෂ 07ක් ද ඇතුළත් වී පැවති අතර අදාළ ශේෂ කාලීනව නිරවුල් කිරීමට සමාගම අපොහොසත් වී තිබුණි.</p>	<p>විගණක විසින් සිදු කල හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනු ඇත.</p>	<p>දිගුකාලීන ණය ශේෂ නිරවුල් කිරීමට ප්‍රමාණවත් ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.</p>
<p>(ඈ) සමාගම විසින් ගෙවිය යුතු තැරැව්කරුවන්ගේ අත්තිකාරම් හා වෙනත් ගෙවිය යුතු ශේෂය රු.6,477,515ක් වන අතර එම ශේෂයෙහි පවතින සියලු ශේෂයන් දින 91ට වඩා වැඩි බව දක්නට ලැබුණි. ඒ අනුව දින 91-365 ත් අතර ගෙවිය යුතු ණය ශේෂය රු.51,421 ක් ද, වර්ෂ 1-3ත් අතර ගෙවිය යුතු ණය ශේෂය රු.403,217ක් ද, අවුරුදු</p>	<p>විගණන නිරීක්ෂණ පිළිගනු ඇත.</p>	<p>දිගුකාලීන ගෙවිය යුතු ශේෂ නිරවුල් කර ගැනීමට ප්‍රමාණවත් ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.</p>

3කට වඩා වැඩි ණය ශේෂය රු. 6,022,878 ක් බව දක්නට ලැබුණි.

- (ඉ) සමාගමේ වතුයායන්වල වෙනත් ණයහිමියන් විගණන නිරීක්ෂණ පිළිගනු ඇත. දිගුකාලීන ණය ශේෂ නිරවුල් කර ගැනීමට ප්‍රමාණවත් ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.
- (ගෙවිය යුතු ණය) රු.6,785,425 ක් වන අතර මෙම ශේෂය තුළ දින 90-365ක් අතර ගෙවිය යුතු රු.1,271,981ක් ද, වර්ෂ 1-3ත් අතර ගෙවිය යුතු රු.1,557,745ක් ද, වර්ෂ 3ට වැඩි ගෙවිය යුතු ණය ශේෂය රු.1,200,167ක් ද පවතින බව විගණනයේ දී නිරීක්ෂණය විය.

1.7 නීති, රීති, රෙගුලාසි සහ කළමනාකරණ තීරණ ආදියට අනුකූල නොවීම

නීති, රීති, රෙගුලාසි ආදියට යොමුව	අනුකූල නොවීම	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
1980 අංක 46 දරන සේවා නියුක්තිකයින්ගේ භාර අරමුදල් පනත, 1958 අංක 15 දරන සේවක අර්ථසාධක අරමුදල් පනත, 1983 අංක 12 දරන පාරිතෝෂික ගෙවීම් පනත	සමාගමේ ව්‍යවස්ථාපිත වගකීම් නිසි පරිදි නිරවුල් නොකිරීම හේතුවෙන් 2019 දෙසැම්බර් 31 දිනට අධිභාර මුදලද සමග සේවා නියුක්තිකයින්ගේ භාර අරමුදලට රු.14,244,657 ක්ද, සේවක අර්ථසාධක අරමුදලට රු.160,860,040 ක්ද හා වතු සේවකයින්ගේ අර්ථසාධක අරමුදලට (EPPS) රු.6,095,671 ක්ද, ලංකා වැවිලිකරුවන්ගේ අර්ථසාධක අරමුදලට (CPPS) රු. 9,971,730 ක් ද, ගෙවිය යුතුව පැවතුණි. පාරිතෝෂික මුදල් වශයෙන් අධිභාර මුදල් සමඟ රු.144,992,014 ක්ද, ඇතුළුව රු.336,164,112 ක ව්‍යවස්ථාපිත වගකීමක් නිරවුල් නොකර පැවතුණි.	සමාගමේ පවතින මුදල් ප්‍රවාහය හමුවේ ගෙවීම් කිරීමේ හැකියාවක් නොමැත.	පනත් විධිවිධාන ප්‍රකාරව සමාගමේ ව්‍යවස්ථාපිත වගකීම් නිසි පරිදි පියවීමට කටයුතු කළ යුතුය.

1.8 මුදල් කළමනාකරණය

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) හලාවත වැවිලි සමාගම සමග ඇති කරගත් ලිඛිත එකඟතාව අනුව වර්ෂ 3 කින් ගෙවා අවසන් කිරීමේ එකඟතාවය මත සියයට 8 ක පොලී අනුපාතයක් යටතේ පිළිවෙලින් රු.15,000,000 හා රු.5,000,000ක ණය මුදලක් සමාගම ලබා ගෙන තිබුණු අතර එම ණය මුදල් හා 2019 දෙසැම්බර් 31 දිනට රු.14,719,452 ක් වන පොලී මුදල ද ඇතුළත්ව රු.34,719,452 ක මුදලක් පියවීමට සමාලෝචිත වර්ෂය අවසන් වන විටත් සමාගම කටයුතු කර නොතිබුණි.	බාහිර පාර්ශවයන්ගෙන් ලබා ගත් ණය හා පොලී ආපසු ගෙවීම සඳහා ප්‍රමාණවත් මුදල් ප්‍රවාහයක් සමාගම සතු නොවීම හේතුවෙන් මුදල් ගෙවීම පැහැර හැරී ඇත. මුදල් ප්‍රවාහය වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා වැඩසටහන් රාශියක්ම සිදුකර ඇති අතර එමඟින් අපේක්ෂිත ඉලක්ක සපුරාගත හැකි වුවහොත් ගෙවීම් නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කරනු ඇත.	බාහිර පාර්ශවයන්ගෙන් ලබා ගත් ණය හා පොලී නිරවුල් කිරීම කඩිනමින් කළ යුතුය.

<p>(ආ) 2019 වර්ෂයේ නොවැම්බර් මාසයේ ප්‍රාදේශීය වැවිලි සමාගම්වල කම්කරු සේවකයින් සඳහා දීපවාලී උත්සව අත්තිකාරම් ගෙවීම් සඳහා කැබිනට් අනුමැතිය ප්‍රකාරව ශ්‍රී ලංකා තේ මණ්ඩලයේ ඒකාබද්ධ ප්‍රවර්ධන අරමුදලින් රු.8,760,400 ක ණය මුදලක් මාසික වාරික 10 කින් ගෙවීම සඳහා ඇල්කඩුව වැවිලි සමාගම වෙත ලබා දී තිබුණි. තවද, සමාගම විසින් එම සේවකයන්ගේ වැටුපෙන් එම අත්තිකාරම් මුදල් අයකර ගෙන ඇතිමුත් විගණිත දින වන විටත් සමාගම විසින් ශ්‍රී ලංකා තේ මණ්ඩලය වෙත ආපසු ගෙවීම් කර නොතිබුණි.</p>	<p>බාහිර පාර්ශවයන්ගෙන් ලබා ගත් ණය හා පොළී ආපසු ගෙවීම සඳහා ප්‍රමාණවත් මුදල් ප්‍රවාහයක් සමාගම සතු නොවීම හේතුවෙන් මුදල් ගෙවීම පැහැර හැරී ඇත. මුදල් ප්‍රවාහය වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා වැඩසටහන් රාශියක්ම සිදු කර ඇති අතර එමඟින් අපේක්ෂිත ඉලක්ක සපුරාගත හැකි වුවහොත් ගෙවීම් නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කරනු ඇත.</p>
---	--

1.9 බදු රෙගුලාසිවලට අනුකූල නොවීම

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශ
<p>(අ) ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු පනතේ උපලේඛන I හි XIV ඡේදය අනුව කොළඹ තේ වෙන්දේසියේ විකිණීම සඳහා ලියාපදිංචි තැරැව්කරුවෙකුට සපයනු ලබන තේ, මෙම පනත යටතේ බද්දෙන් නිදහස් වන නමුත් ඊට අමතරව උපයන මෙහෙයුම් ආදායම්, ජාතිය ගොඩනැගීමේ බද්දට යටත් වේ. ඒ අනුව සමාගම විසින් තේ වෙන්දේසියෙන් හැර පාරිභෝගිකයාට තේ විකුණා ලැබූ රු.59,586,736 ක් වූ ආදායම බද්දට යටත් වන අතර, ඒ මත වන රු.1,191,734 ක් වන බදු මුදල ගෙවිය යුතු ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු වශයෙන් සමාලෝචිත වර්ෂයේදී ගිණුම් ගත කර නොතිබුණි.</p>	<p>මෙම රු.59,807,526 ක තේ වෙන්දේසියෙන් ලැබූ ආදායම හැර පාරිභෝගිකයාට තේ විකුණා ලැබූ අදායම ගණනය කල අකාරය පැහැදිලි නොමැත. කෙසේ වෙතත් සමාගමේ පවතින අයහපත් මුදල් ප්‍රවාහය හේතුවෙන් බදු සහ අනෙකුත් ව්‍යවස්ථාපිත ගෙවීම් නිරවුල් කිරීමට සමාගම අපොහොසත් වී ඇත.</p>	<p>සියලුම ආදායම් සඳහා බදු වගකීම ගණනය කර ගිණුම් ගත කළ යුතුය.</p>
<p>(ආ) ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු පනතේ 2 (ඇ) වගන්තිය අනුව වෙනත් ආදායම් ශීර්ෂ යටතේ ලබන ආදායම් බද්දට යටත් විය යුතු වුවත්, 2019 ගිණුම් වර්ෂයේ රු. 48,762,226 ක වෙනත් ආදායම්, ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු ගණනය සඳහා සැලකිල්ලට නොගැනීමෙන් රු.975,245 ක බදු වගකීමක් සමාලෝචිත වර්ෂයේ ගිණුම්ගත කර නොතිබුණි.</p>	<p>ගෙවීමේ හැකියාවක් නොමැති වීම හේතුවෙන් බදු ගණනය කිරීම හා ගිණුම්ගත කිරීමක්ද සිදුකොට නොමැත. ප්‍රධාන ව්‍යාපාරික කාර්ය බදු වලින් නිදහස් වීම සහ එහි වටිනාකම සසඳන විට මෙය ඉතා අඩු ප්‍රතිශතයක් ගනු ලබන නිසා සැලකිල්ලට ගෙන නොමැත.</p>	<p>වෙනත් ආදායම් ශීර්ෂ යටතේ ලබන ආදායම්, බද්දට යටත් විය යුතුය.</p>
<p>(ඇ) සමාලෝචිත වර්ෂයේ ආදායම් බදු වගකීම ගණනය කිරීමේදී, සමාගම කෘෂිකාර්මික ක්ෂේත්‍රයේ නියුතු ආයතනයක් වීම හේතුවෙන් මෙහෙයුම් ආදායම් සඳහා බදු වගකීම ගණනය සඳහා සියයට 14 ක බදු අනුපාතය යොදා ගැනීම නිවැරදි වන නමුත් වෙනත් ආදායම් මූලාශ්‍රයක් වන පොලී ආදායම් සඳහා වන බදු වගකීම ගණනය කිරීමේදී උක්ත අනුපාතය යොදා ගැනීම නිවැරදි නොවන අතර, ඒ සඳහා සියයට 24 ක බදු අනුප්‍රමාණය යොදා ගැනීම සිදු කළ යුතු වේ. ඒ හේතුවෙන් බදු ගණනය කිරීමේ වාර්තා තුළ ඇතුළත් කොට තිබුණු රු.4,814,106 ක් වූ පොලී ආදායම</p>	<p>පනත ප්‍රකාරව කෘෂි ක්ෂේත්‍රය සඳහා පනවා ඇති සහනදායී බදු අනුපාතිකය උපරිම වශයෙන් සියයට 14 වන බැවින් අනෙකුත් ආදායම් සඳහා වන බදු අනුපාතිකයද උපරිමය සියයට 14 කට බදු ගණනය කර තිබුණි. එහි තාක්ෂණික දෝශයක් නොමැති බව කළමනාකාරිත්වයේ මතය වී ඇත.</p>	<p>නිවැරදි බදු අනුපාත යොදා ගනිමින් බදු වගකීම ගණනය කිරීම කළ යුතුය.</p>

සඳහා රු.1,155,385 ක් වූ බදු වගකීම රු. 673,975 ක් ලෙස ගණනය කිරීම නිසා බදු වගකීම රු. 481,410 කින් උන ගණනය වී තිබුණි.

- (ඇ) 2019/2020 මූල්‍ය වර්ෂයේ බදු වගකීම ගණනය කිරීමේදී පොලී ආදායම් සැලකිල්ලට ගැනීමේදී උපවිත පදනම වෙනුවට, මුදල් පදනම භාවිතා කිරීම නිසා පොලී ආදායම රු. 3,997,519 කින් අවතක්සේරුව තිබීම නිසා රු.959,404 කින් ආදායම් බදු වගකීම උන ගණනය වී තිබුණි. බදු ගණනය කිරීමේදී පොලී ආදායම් මුදල් පදනම මත ගණනය කිරීම පනත ප්‍රකාරව සිදු කොට ඇත. බදු ගණනය කිරීම උපවිත පදනම මත සිදු කළ යුතුය.
- (ඉ) 2006 අංක 13 දරන ආර්ථික සේවා ගාස්තු පනතේ 2 වන වගන්තිය අනුව කාර්තුවකට ආදායම රු. මිලියන 10 ඉක්මවන සෑම ආයතනයක්ම බද්දට යටත් විය යුතු වුවත් සමාගම ඊට අනුරූපව කටයුතු කර නොමැති වීමෙන් සලකා බලන මූල්‍ය වර්ෂයේ සමස්ත පිරිවැටුම වන රු. 184,831,138ක් සඳහා රු. 462,077ක් (රු.184,831,138*0.25%) ආර්ථික සේවා ගාස්තුව වශයෙන් ගෙවිය යුතුව තිබුණි. ගෙවීමේ හැකියාවක් නොමැති වීම හේතුවෙන් බදු ගණනය කිරීම සිදු කොට නොමැති අතර ගිණුම්ගත කිරීමක්ද සිදුකොට නොමැත. ආර්ථික සේවා ගාස්තු පනතේ විධි විධානයන්ට අනුරූපව ගෙවීමට කටයුතු කළ යුතුය.
- (ඊ) 2018/19 හා 2019/20 මූල්‍ය වර්ෂවල සමාගමේ බදු ගණනය සඳහා පොලී ආදායම් සැලකිල්ලට ගැනීමේදී මුදලින් නොලැබුණු පොලියක් ගිණුම් තුළ සටහන්ව පවතින බව විගණනයේදී නිරීක්ෂණය විය. මීට අමතරව මුදලින් නොලැබූ පොලියට අදාළ රඳවා ගත් බදු ශේෂයද අඩුවෙන් පෙන්වුම් කරයි. මේ අනුව බදු වාර්තා තුළ අනාවරණය නොවූ රු.322,372 ක ජර්මාණයක් රඳවාගත් බදු ලෙස පවතින බව නිරීක්ෂණය විය. ස්ථාවර තැන්පතු දෙකකට අදාළ පොලිය නැවත ආයෝජනය සඳහා ස්ථාවර නියෝගයක් ලබාදී ඇති අතර එකී ආයෝජනය කරන පොලිය පොලී ආදායම් යටතේ හඳුනා ගැනීම සාමාන්‍ය ගිණුම්කරණ පරිවෘද්ධි. බදු ගණනයේදී ද මෙය සැලකිල්ලට ගැනීම පනත ප්‍රකාරව සඳහා බවට සාක්ෂියක් නොමැති බැවින් සාමාන්‍ය ගිණුම්කරණ පරිවෘද්ධි සිද්ධාන්තම අනුගමනය කරනු ඇත. නිවැරදිව බදු ගණනයකර ගිණුම්වලට ගැලපීම කළ යුතුය.
- (උ) සමාලෝචිත වර්ෂය සඳහා සමාගම විසින් විලම්භිත බදු සඳහා වෙන් කිරීම් ආදායම් ප්‍රකාශනය තුළ හඳුනා නොගෙන එය හිමිකම් වෙනස් වීමේ ප්‍රකාශය තුළ රු.8,814,789 ලෙස දැක්වීම හේතුවෙන් රු.15,151,238 කින් වසරේ අලාභය අඩු වී තිබුණි. විගණක විසින් සිදු කල හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනු ඇත. විලම්භිත බදු සඳහා වෙන්කිරීම් ආදායම් ප්‍රකාශනය තුළ හඳුනා ගත යුතුය.
- (ඌ) 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ 19 (ආ) උප වගන්තිය ප්‍රකාරව පසුගිය තක්සේරු වර්ෂ 06 ක් සඳහා ව්‍යාපාරයෙන් සිදුවූ හිලව් නොකළ පාඩු ආදායම් බදු ගණනයේදී අඩු කළ හැකි නමුත් සමාගම එය වර්ෂ 07 ක් ලෙස සලකා තිබීම හේතුවෙන් විලම්භිත බදු වගකීම රු.23,894,592 කින් අඩු වී එම ප්‍රමාණයෙන් විලම්භිත බදු වියදම අඩු වී තිබුණි. සමාගම දිගින් දිගටම බදු අලාභයක් වාර්තා කරන බැවින් මෙකී අලාභය සමුච්චය වී ඇත. ප්‍රවර්තන වර්ෂයන් තවත් වසර 06 කුත් ලෙස සමාගම සලකා විලම්භිත බදු ගණනය කොට ඇත. බදු වගකීම ගණනය කිරීමේදී හිලව් නොකළ පාඩු සම්බන්ධයෙන් ගැලපීම් කළ යුතුය.

- (එ) සමාගම 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් බදු පනත ප්‍රකාරව ආදායම් බදු ගණනය කිරීම හා ගෙවීම් සිදු කර තිබුණද, මූල්‍ය ප්‍රකාශනයන්හි අංක 23 දරන සටහනෙහි සඳොස් ලෙස 2006 අංක 10 දරන මේ වන විට අවලංගු වූ පනත ප්‍රකාරව එම කටයුතු සිදුකර ඇති බව දක්වා තිබුණි. අදාළ නිවැරදි කිරීම සිදු කරනු ඇත. සටහන්වල නිවැරදිව තොරතුරු ඉදිරිපත් කළ යුතුය.
- (ඒ) 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් බදු පනතේ 19 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව ව්‍යාපාරයෙන් හෝ වෙනත් යම් ව්‍යාපාරයකින් එම තැනැත්තාට සිදු වූ හිලවි නොකළ පාඩුවක් ගැලපීම සිදු කළ හැක්කේ පසුගිය තක්සේරු වර්ෂ හය සඳහා පමණක් හෙයින් සමාගම විසින් 2013 වර්ෂයේදී රු. 170,675,657ක අලාභයක් පෙන්වූ කරන බැවින් එම ශේෂය තව දුරටත් බදු වාර්තා තුළ ඇතුළත් කිරීම උක්ත වගන්තිය ප්‍රකාරව නිවැරදි නොවන බව නිරීක්ෂණය කෙරේ. විගණක විසින් සිදු කළ හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනු ඇත. බදු ගණනයේදී පසුගිය වර්ෂයන්හි පාඩු සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කළ යුතුය.
- (ඔ) 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් බදු පනතේ 126 වගන්තිය ප්‍රකාරව ආදායම් බදු වාර්තාව එළඹෙන වර්ෂයේ නොවැම්බර් 30 දින හෝ ඊට පෙර ආදායම් බදු වගකීමක් නොමැති වුවත්, අදාළ තොරතුරු ඇතුළත් කර බදු වාර්තාව දේශීය ආදායම් බදු දෙපාර්තමේන්තුවට භාර දිය යුතු වේ. 2019 තක්සේරු වර්ෂයට අදාළ 2019/2020 ආදායම් බදු වාර්තාව 2022 ජනවාරි 27 දින වනවිටත් දේශීය ආදායම් බදු දෙපාර්තමේන්තුවට ඉදිරිපත් කර නොතිබුණි. විගණක විසින් සිදුකළ හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනු ඇත. බදු වාර්තා දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට භාරදිය යුතුය.
- (ඔ) 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් බදු පනතේ 127 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව බදු වාර්තාවක් සැපයීමට යටත් යම් තැනැත්තකු එසේ කර නොමැති බව කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පෙනී යන අවස්ථාවක දී, කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින්, දැන්වීම භාර දුන් දිනයේ සිට දින 14 කට නොඅඩු කාලයක් විය යුතු, දැන්වීමේ නිශ්චිතව සඳහන් කාලයක් තුළ, වාර්තාවක් සැපයීමට අදාළ තැනැත්තාට ලිඛිතව දැන්වීමක් මගින් නියම කිරීමේ හැකියාවක් පවතින හෙයින් සමාගමට එරෙහිව එවැනි නියෝගයක් පැනවීමේ අවදානමක් පවතින බව විගණනයේදී නිරීක්ෂණය විය. විගණක විසින් සිදුකළ හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනු ඇත. බදු වාර්තා දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට කාලීනව භාරදී නීතිමය ගැටළු වළක්වා ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
- (ක) 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් බදු පනතේ 152 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව බදු ගෙවීම හා වාර්තා භාර නොදීම හේතුවෙන් මෙම පනත යටතේ වරදකරුවෙකු විය හැකි බව විගණනයේදී නිරීක්ෂණය විය. විගණක විසින් සිදු කළ හෙළිදරව් කිරීම පිළිගනු ඇත. එම

- (ග) 2006 අංක 13 දරන ආර්ථික සේවා ගාස්තු පනතේ 06 වන උපවගන්තිය ප්‍රකාරව බද්දට යටත් පිරිවැටුම ඉක්මවන සෑම ආයතනයක්ම කාර්තුව අවසන් වී එළඹෙන මාසයේ 20 වන දින හෝ ඊට පෙර ආර්ථික සේවා ගාස්තු ගෙවිය යුතු වුවත් සමාගම 2019 මූල්‍ය වර්ෂයේදී වාර්තා භාර දීම හෝ ගාස්තු ගෙවීමක් සිදු කොට නොතිබුණි. පනතේ 10 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව යම් සේවා ගාස්තුවක් පනතේ 6 වෙනි වගන්තිය ප්‍රකාරව නිශ්චිත දක්වා ඇති දින හෝ ඊට පෙර යම් කාර්තුවකට අදාළ සේවා ගාස්තුව හෝ ඉන් කොටසක් නොගෙවා ඇති විටෙක එය පැහැර හරිනු ලැබූ ලෙස සලකන අතර සමාගමේ සෑම අධ්‍යක්ෂකවරයකුටම හෝ වෙනත් ප්‍රධාන නිලධාරියෙකුට පනතේ කාර්යය සඳහා පැහැර හරින්නකු ලෙස සලකනු ලැබිය හැකි බව විගණනයේදී නිරීක්ෂණය විය.
- සේවක ව්‍යවස්ථාපිත ගෙවීම් සහ අනෙකුත් ව්‍යවස්ථාපිත ගෙවීම් නිරවුල් කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් මුදල් ප්‍රවාහයක් සමාගම සතු නොවීම හේතුවෙන් පැහැර හැරී ඇත. මුදල් ප්‍රවාහය වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා වැඩසටහන් රාශියක්ම සිදු කර ඇති අතර එමඟින් අපේක්ෂිත ඉලක්ක සපුරාගත හැකි වුවහොත් ගෙවීම් නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කරනු ඇත.
- ආර්ථික සේවා ගාස්තු කාලීනව ගෙවීමට කටයුතු කළ යුතුය.
- (ච) 2009 අංක 09 දරන ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු පනතේ 04 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව සමාගම ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු ගණනය කිරීම, බදු ප්‍රේෂණය කිරීම හා වාර්තා දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීම සිදු කර නොතිබුණි.
- ගෙවීම් නිරවුල් කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් මුදල් ප්‍රවාහයක් සමාගම සතු නොවීම හේතුවෙන් පැහැර හැරී ඇත. මුදල් ප්‍රවාහය වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා වැඩසටහන් රාශියක්ම සිදු කර ඇති අතර එමඟින් අපේක්ෂිත ඉලක්ක සපුරාගත හැකි වුවහොත් ගෙවීම් නිරවුල් කිරීමට කටයුතු කරනු ඇත.
- සමාගම ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු ගණනය කිරීම, බදු ප්‍රේෂණය කිරීම හා වාර්තා දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීම නියමිත කාලය තුළදී සිදුකළ යුතුය.

2. මූල්‍ය සමාලෝචනය

2.1 මූල්‍ය ප්‍රතිඵල

සමාලෝචිත වර්ෂයේ මෙහෙයුම් ප්‍රතිඵලය රු.60,526,270ක පාඩුවක් වූ අතර ඊට අනුරූපීව ඉකුත් වර්ෂයේ පාඩුව රු.33,622,258 ක් විය. ඒ අනුව මූල්‍ය ප්‍රතිඵලයෙහි රු.26,904,012ක පිරිහීමක් නිරීක්ෂණය විය. තේ දළ විකිණීමේ ආදායම පසුගිය වර්ෂයට සාපේක්ෂව රු. 71,936,330කින් අඩුවීම මෙම පිරිහීමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතුවී තිබුණි.

2.2 ප්‍රධාන ආදායම් හා වියදම් විෂයයන්වල ප්‍රවණතා විශ්ලේෂණය

සමාලෝචිත වර්ෂයේදී සමාගමේ ප්‍රධාන ආදායම වූ අමු තේ දළ විකුණුම් ආදායම ඉකුත් වර්ෂය හා සැසඳීමේදී සියයට 26 කින් පහළ ගොස් ඇති අතර රබර් සහ පොල් විකුණුම් ආදායම් පිළිවෙලින් සියයට 9 කින් හා සියයට 13 කින් පහළ ගොස් තිබුණි. එසේම වෙනත් වියදම් රු. 5,289,509 කින් එනම් සියයට 152කින් ඉහළ ගොස් තිබුණු අතර පරිපාලන හා මූල්‍ය වියදම් පිළිවෙලින් සියයට 17කින් හා 46කින් ඉහළ ගොස් තිබුණි.

2.3 අනුපාත විශ්ලේෂණය

(අ) සමාලෝචිත වර්ෂයේ සහ පසුගිය වර්ෂයේ ජංගම වත්කම් අනුපාතය පිළිවෙලින් 0.24 : 1ක් සහ 0.45 : 1 වූ අතර ක්ෂණික වත්කම් අනුපාතය පිළිවෙලින් 0.23 : 1ක් සහ 0.44 : 1 ක් විය. සමාලෝචිත වර්ෂයේ හා පෙර වර්ෂයේ වෙළඳ හා අනෙකුත් ගෙවිය යුතු ශේෂයන්හි වටිනාකම පිළිවෙලින් රු. 325,280,667ක් හා 283,722,735ක් ද කෙටිකාලීන ණය පිළිවෙලින් රු. 127,768,778ක් හා රු. 83,505,208ක් වී ජංගම

වගකීම් වටිනාකම ඉහළ ගොස් තිබීම, ජංගම වත්කම් හා ක්ෂණික වත්කම් අනුපාතයන්හි පිරිහීමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වී තිබුණි.

(ආ) සමාලෝචිත වර්ෂයේ දළ අලාභ අනුපාතය හා ශුද්ධ අලාභ අනුපාතය පිළිවෙලින් සියයට 46ක් හා සියයට 23ක් වූ අතර පසුගිය වර්ෂයේදී එම ප්‍රතිශතයන් පිළිවෙලින් සියයට 20ක් හා සියයට 10ක් වූ බැවින් සමාලෝචිත වර්ෂයේදී දළ හා ශුද්ධ අලාභ අනුපාතයන් පිළිවෙලින් සියයට 26කින් හා සියයට 13කින් වැඩි වී තිබුණි.

3. මෙහෙයුම් සමාලෝචනය

3.1 කළමනාකරණ අකාර්යක්ෂමතා

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
<p>(අ) පාරිභෝජ්‍ය ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම්වල වටිනාකම ගණනය කිරීමේදී ගස් වලට අනාගතයේදී ලැබෙන වටිනාකම අනුව මුදල් ප්‍රවාහයන් ගණනය කර ඒවා වට්ටම් කර එම මුදල් ප්‍රවාහයන්ගේ වර්තමාන අගය ගණනය කිරීම සම්මත ක්‍රමය වුවත්, සමාගම විසින් පාරිභෝජ්‍ය ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් ගණනය කිරීමේදී, එසේ සිදුකර නොතිබුණි. තවද, 2019 වර්ෂය සඳහා රාජ්‍ය දැව සංස්ථාව මගින් නිකුත් කළ නව දැව මිල ගණන් යොදාගැනීම වෙනුවට 2017 වර්ෂයේදී නිකුත් කළ පැරණි මිල ගණන් යොදාගෙන වත්කම් ගණනය කිරීම සිදුකර තිබුණි.</p>	<p>පාරිභෝජ්‍ය ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් තක්සේරු කිරීම සඳහා විශාල පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවන බැවින් වත්කම තක්සේරු කිරීම සඳහා මූලික වශයෙන් අනුමත කොට ඇති ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය දැව සංස්ථාවේ ගණන කිරීමේ ලේඛනය පදනම් කරගෙන වටිනාකම තක්සේරු කර ඇත. යාවත්කාලීන කල මිල ලේඛනයක් නොතිබුණු හෙයින් ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය දැව සංස්ථාව විසින් අවසන් වරට අප වෙත ලබා දුන් මිල ලේඛනය පදනම් කර ගෙන වත්කම් තක්සේරු කර ඇත.</p>	<p>ගස් වලට අනාගතයේදී ලැබෙන වටිනාකම අනුව මුදල් ප්‍රවාහයන් ගණනය කර ඒවා වට්ටම් කර එම මුදල් ප්‍රවාහයන්ගේ වර්තමාන අගය ගණනය කිරීමේ සම්මත ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කළ යුතුය.</p>
<p>(ආ) සමාගම බදු පදනමට ලබාගත් නෙලවුල්ල වතුයායේ වටිනාකම රු.3,033,271 ක් වූ හෙක්ටයාර 232 ක භූමි ප්‍රමාණයක් අනවසර පදිංචිකරුවන් විසින් අත්පත්කරගෙන තිබුණු අතර, එම ඉඩම් නැවත පවරා ගැනීමට හෝ වෙනත් සුදුසු ක්‍රියාමාර්ගයක් ගෙන ගැටළුව විසඳීමට ක්‍රියාකර නොතිබුණි.</p>	<p>අනවසර පදිංචි කරුවන් විසින් අත්පත් කරගෙන තිබූ ඉඩම් නැවත පවරා ගැනීම සඳහා සමාගම මට්ටමින් සිදුකල හැකි සියලු ක්‍රියාකාරකම් සිදු කොට ඇත. ප්‍රාදේශීය වැවිලි සමාගම්වල අනවසරෙන් අල්ලාගත් ඉඩම් නැවත අත්පත්කර ගැනීම සඳහා බලයලත් ආයතනය වන වැවිලි කර්මාන්ත අමාත්‍යාංශයේ වැවිලි කළමණාකරන අධිකාරිය අංශය වෙත මේ සම්බන්ධයෙන් සියලු තොරතුරු ලබාදී ඇත. අමාත්‍යාංශය මට්ටමින් මෙම ගැටලුව නිරාකරනය කර ගැනීමට කටයුතු කරන ලෙස කෝප් කමිටුව විසින් සමාගම වෙත අවධාරණය කර ඇත.</p>	<p>පොදු ව්‍යාපාර පිළිබඳ කාරක සභාවේ නිර්දේශයන් ක්‍රියාත්මක කර ඉඩම් ගැටළු නිරවුල් කරගත යුතුය.</p>